

**Miejski Program
„Wyrównywanie szans życiowych osób
niepełnosprawnych zamieszkałych na
terenie miasta Bartoszyce
na lata 2008-2011”**

Cel strategiczny:

**Równe szanse, aktywne postawy osób niepełnosprawnych
w mieście Bartoszyce**

Bartoszyce, 2008 rok

Spis treści

Wstęp	3
1. Analiza sytuacji osób niepełnosprawnych na terenie miasta Bartoszyce	4
2. Cel strategiczny, priorytety działania Programu	7
3. Uwarunkowania realizacji Programu	14
4. Wdrażanie Programu	15
4.1. Harmonogram realizacji Programu	15
4.2. Monitorowanie Programu	15
4.3. Finansowanie Programu	15

Wstęp

Niepełnosprawność to długotrwały stan, w którym występują pewne ograniczenia w prawidłowym funkcjonowaniu człowieka. Ograniczenia te spowodowane są na skutek obniżenia sprawności funkcji fizycznych lub psychicznych. Jest to także uszkodzenie, czyli utrata lub wada psychiczna, fizjologiczna lub anatomiczna struktury organizmu. Utrata ta może być całkowita, częściowa lub okresowa, wrodzona lub nabyta, ustabilizowana lub progresywna. Wszystkie powyższe czynniki powodują, iż niepełnosprawność jest jednym z poważniejszych zjawisk i problemów współczesnej cywilizacji. Znaczenie tego problemu wynika również z rozmiarów i powszechności jego występowania, a także z konsekwencji, jakie wywołuje w sensie indywidualnym i społecznym.

Niepełnosprawność narusza najcenniejsze wartości człowieka-zdrowie, sprawność fizyczną, zdolność do wypełniania podstawowych zadań społecznych oraz stanowi pewną przeszkodę w realizacji własnych celów. Taka sytuacja stwarza zatem potrzebę zminimalizowania skutków niepełnosprawności poprzez stworzenie wsparcia społecznego ze strony rodziny, instytucji publicznych oraz organizacji społecznych.

Model integracyjny umożliwiający ludziom niepełnosprawnym korzystanie ze wszystkiego, co jest dostępne dla ogółu społeczeństwa, stanowi jedno z najważniejszych współczesnych wyzwań polityki społecznej. Aktywna polityka społeczna wobec osób niepełnosprawnych oznacza ich wspieranie, umacnianie ich praw, eliminowanie wszelkich przejawów dyskryminacji i stygmatyzacji. Jej generalna zasada to integracja osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym i w miejscu pracy oraz likwidowanie wszelkich barier psychologicznych, społecznych i fizycznych, które mogą je dyskryminować. Realizacja tego modelu wymaga wypracowania modelu rehabilitacji społecznej i zawodowej.

Sami niepełnosprawni utrzymują, że to nie stopień niepełnosprawności wyłącza ich z życia, lecz tworzone przez społeczeństwo bariery, których nie mogą pokonać o własnych siłach. To właśnie w tej dziedzinie pozostaje najwięcej do zrobienia, jednak należy pamiętać, iż bez kształtowania postaw najbliższego otoczenia, bez gotowości do niesienia pomocy drugiemu człowiekowi, bez uruchomienia prostych mechanizmów sąsiedzkiej pomocy, przełamywania tych barier jest to niemożliwe lub bardzo trudne. Elementarne ludzkie wspólnoty, czyli rodzina, parafia, społeczność lokalna są głównym gwarantem realizacji procesu integracji osób niepełnosprawnych w społeczeństwie oraz wyrównywaniem ich szans społecznych.

W czerwcu 2000 roku, uchwałą Rady Miejskiej w Bartoszycach został przyjęty do realizacji *Miejski program wyrównywania szans życiowych osób niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie miasta Bartoszyce na lata 2000-2003*, którego kolejna edycja miała miejsce w latach 2004 – 2007.

Niniejszy program jest kontynuacją tych działań, a prace nad nim poprzedziła diagnoza potrzeb w zakresie wyrównywania szans życiowych osób niepełnosprawnych.

Do opracowania programu Burmistrz Miasta powołał zespół reprezentujący różne środowiska, instytucje oraz organizacje pozarządowe, w tym przedstawicieli:

- samorządu powiatu,
- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych,
- Powiatowego Urzędu Pracy,
- Szpitala Powiatowego,

i innych ważnych partnerów publicznych.

Głównym celem niniejszego programu jest stworzenie takiego środowiska, aby niepełnosprawni byli niezależnymi mieszkańcami naszego miasta. Jest to proces wieloletni, a proponowane w przedmiotowym programie działania stwarzają szansę na wcielenie go w życie bartoszyckiej społeczności. Idea integracji osób niepełnosprawnych, wymieniona w działaniach programowych we wszystkich aspektach i relacjach życia społecznego stanowi jedno z podstawowych zadań programu.

Działania ujęte w niniejszym programie dotyczą wszystkich dziedzin życia, dlatego też były i będą realizowane we współpracy z instytucjami, placówkami i organizacjami pozarządowymi, funkcjonującymi na terenie miasta Bartoszyce.

Jest to program otwarty, o dużym stopniu ogólności, co będzie umożliwiać podejmowanie różnorodnych, pożytecznych inicjatyw na rzecz ograniczenia skutków indywidualnych i społecznych niepełnosprawności, jak również zapobiegania jej powstawaniu. W oparciu o doświadczenia nabyte przy realizacji poprzednich edycji programu, w niniejszym dokumencie przyjęto nieco odmienną koncepcję i konstrukcję zapisów, biorąc pod uwagę możliwość opracowania projektów w ramach działań zawartych w *Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki 2007-2013*, umożliwiającym wykorzystanie środków Unii Europejskiej, a szczególnie środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Należy wyrazić nadzieję, iż dotychczasowe doświadczenia w realizacji zadań na rzecz osób niepełnosprawnych, a także coraz większa świadomość społeczna o tym, że każdy z nas ponosi odpowiedzialność za stworzenie warunków życia wszystkim obywatelom bez względu na wiek, płeć i rodzaj niepełnosprawności, wpłynie na zwiększenie skuteczności wspólnych działań zmierzających ku temu, aby niepełnosprawni mieszkańcy naszego miasta byli pełnoprawnymi obywatelami.

1. Analiza sytuacji osób niepełnosprawnych na terenie miasta Bartoszyce.

Niepełnosprawność jest jednym z ważniejszych problemów współczesnego świata. Wynika to z powszechności i rozmiaru tego zjawiska.

Istnieją trzy definicje określające niepełnosprawność:

- Definicja ogólna (medyczna): *Niepełnosprawną jest osoba, której stan fizyczny (i) lub psychiczny, trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wypełnianie zadań życiowych i ról społecznych zgodnie z normami prawnymi i społecznymi. Osoba niepełnosprawna jest jednostką w pełni swych praw, znajdującą się w sytuacji upośledzającej ją, stworzonej przez bariery środowiskowe, ekonomiczne i społeczne, których nie może tak jak inni ludzie przezwyciężyć wskutek występujących w niej uszkodzeń,*
- Definicja dla określonych celów: *Osoby niepełnosprawne określa się jako osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeżeli uzyskały orzeczenie o zakwalifikowaniu przez organy do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (znacznego, umiarkowanego, lekkiego) oraz o niezdolności do pracy,*
- Definicja dla poszczególnych grup niepełnosprawnych: *Osoby niepełnosprawne można podzielić według różnych kryteriów: wg rodzaju (kategorii) niepełnosprawności, okresu życia, w którym ona wystąpiła oraz stopnia niepełnosprawności.*

Ostatnie dane Narodowego Spisu Powszechnego wskazują, że w 2002 roku w Polsce było 5 mln 456 tysięcy osób niepełnosprawnych, co oznacza, iż co siódmy mieszkaniec Polski jest osobą niepełnosprawną. W województwie warmińsko-mazurskim liczba ta wynosiła 211,6 tysięcy, co stanowiło 14,8% ogółu jego ludności, natomiast na terenie miasta Bartoszyce wynosiła 3 331 osób, co stanowi około 13% ogółu ludności miasta.

Głównymi przyczynami powstawania niepełnosprawności są:

- choroby układu sercowo-naczyniowego,
- choroby nowotworowe,
- urazy i wypadki, w tym wypadki przy pracy, komunikacyjne i w gospodarstwach domowych,
- choroby psychiczne i negatywne skutki dotyczące higieny i jakości zdrowia psychicznego,
- niedostateczna opieka przed- i popołożowa nad matką i dzieckiem,
- choroby genetyczne, uszkodzenia centralnego układu nerwowego,

- zatrucia i utrata zdrowia wskutek różnych szkodliwych substancji występujących w środowisku pracy i zamieszkania,
- wadliwy styl życia,
- choroby zakaźne i infekcyjne,
- zanieczyszczenie środowiska naturalnego.

Sama natura niepełnosprawności wymaga różnorodnej pomocy, której celem jest przezwyciężanie jej skutków. Osoby niepełnosprawne dysponują wielkim potencjałem możliwości przezwyciężania ograniczeń wynikających z dysfunkcji ich organizmów. Dysponują wielkim potencjałem możliwości działania w wielu dziedzinach życia. Wykorzystanie tego potencjału wymaga jednak wyrównywania ich szans życiowych.

Jest to proces, dzięki któremu różne systemy i instytucje istniejące w społeczeństwie i środowisku, takie jak usługi, różne formy działań, informacja i dokumentacja, są powszechnie dostępne dla wszystkich, a zwłaszcza dla osób niepełnosprawnych.

Zasada równych praw oznacza, że potrzeby każdej jednostki są jednakowo ważne, że potrzeby te muszą stanowić podstawę planowania życia w społeczeństwie oraz, że wszystkie zasoby muszą być wykorzystane w taki sposób, aby zapewnić każdej jednostce równe szanse udziału.

Jednostką organizacyjną samorządu gminnego realizującą szeroki zakres usług na rzecz osób niepełnosprawnych na terenie Bartoszczy jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS).

Pod koniec roku 2007 pracownicy Ośrodka przeprowadzili badania dotyczące sytuacji życiowej osób niepełnosprawnych korzystających z różnorodnych form wsparcia realizowanych przez MOPS w Bartoszczach. Grupą badanych osób były osoby niepełnosprawne, mieszkające na terenie naszego miasta i zarejestrowane w ewidencji Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Badanie to zostało przeprowadzone w oparciu o dokumentację zgromadzoną w Ośrodku, a jego wyniki wykazały, iż na dzień 31.12.2007 ze świadczeń materialnych i niematerialnych placówki korzysta około 700 osób niepełnosprawnych.

Największą grupę osób niepełnosprawnych stanowią osoby w wieku:

- 41-65 lat (64%),
- 25-40 lat (19,7%),
- osoby powyżej 66 roku życia (8,3%),
- poniżej 16 roku życia (4,7%),
- osoby pomiędzy 16 a 24 rokiem życia (3,3%),

Osoby te posiadają następujące wykształcenie:

- zawodowe (41,3%),
- podstawowe (37,4%),
- średnie (14,7%),
- wyższe magisterskie (1,1%),
- wyższe zawodowe (0,3%),

zaś brak jakiegokolwiek wykształcenia dotyczy aż 5,2% badanych.

Osoby posiadające przyznaną I grupę inwalidzką bądź posiadające orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności lub całkowitej niezdolności do pracy (wg ZUS) stanowią 22,4% badanych powyżej 16 roku życia; 65,4% posiada II grupę inwalidzką bądź orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności lub całkowitej niezdolności do pracy (wg ZUS). III grupę inwalidzką lub orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności bądź częściowej niezdolności do pracy posiada 12,2% badanych.

Wśród osób niepełnosprawnych przeważają osoby samotne (52,6%). W gospodarstwach 2-osobowych funkcjonuje 16,4% badanych, zaś w gospodarstwach 3- i 4-osobowych zamieszkuje 19,4% osób. Osoby niepełnosprawne żyjące w rodzinach 5- i więcej osobowych stanowią 11,6% badanych.

Osoby niepełnosprawne zarejestrowane w ewidencji MOPS cierpią na różne kategorie schorzeń. Należą do nich:

- upośledzenie narządu ruchu (29,9%),
- choroby neurologiczne (22,4%),

- choroby psychiczne (20,2%),
- choroby układu oddechowego i krążenia (17,4%),
- epilepsja (8%),
- upośledzenie umysłowe (7,5%),
- choroby układu pokarmowego (5%),
- choroby internistyczne (3,9%),
- choroby układu moczowo-płciowego (2,8%),
- zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu (2,5%),
- choroby narządu wzroku (2,2%).

Dla większości osób, podstawowym źródłem utrzymania jest zasiłek stały (52,9%), renta z tytułu niezdolności do pracy (22,2%), emerytura (6,1%), renta socjalna (5,5%), renta rodzinna (2,8%), inne źródła utrzymania posiada 10%, zaś 0,5% nie uzyskuje żadnego dochodu.

Niewielki odsetek badanych uczęszcza bądź uczęszczał do placówek wsparcia. Z usług Domu Dziennego Pobytu (posiłki i/lub usługi pralnicze), funkcjonującego przy MOPS, korzysta bądź do niedawna korzystało 8,6% badanych, z usług specjalistycznych Środowiskowego Domu Samopomocy korzysta 1,1%, zaś w zajęciach tejże placówki uczestniczy 9,1% osób niepełnosprawnych. Z usług opiekuńczych świadczonych przez organizacje pozarządowe (Polski Czerwony Krzyż i Polski Komitet Pomocy Społecznej) skorzystało bądź wciąż korzysta 1,9 % badanych. W domu noclegowym funkcjonującym przy PKPS przebywa 1,1% osób niepełnosprawnych.

Dzięki badaniu, możliwe stało się określenie, ilu osobom niepełnosprawnym w Bartoszczach odpowiadają aktualne warunki mieszkaniowe (77,6%), a ilu nie (22,4%). Bariery architektoniczne stanowią największą przeszkodę dla 10,8% niepełnosprawnych, bariery transportowe dla 3,3%, zaś bariery w komunikacji społecznej - dla 27,1%. Jednak zdecydowana większość, tj. 64,8% stwierdziło, iż nie napotyka większych trudności w życiu codziennym.

Konsekwencje niepełnej sprawności nie ograniczają się jedynie do problemów osób niepełnosprawnych i ich rodzin, ale wywołują również wymierne skutki uboczne społecznie. Fakt ten powoduje konieczność inicjowania i realizacji wielu działań, które minimalizowałyby skutki tego zjawiska. Działania te winny być skierowane przede wszystkim na zapobieganie, wczesne rozpoznawanie i diagnozowanie niepełnosprawności.

Aktualnie istniejące na terenie miasta Bartoszyce zasoby, umożliwiające rehabilitację osób niepełnosprawnych, w tym dzieci i młodzieży zlokalizowane są na bazie:

1. Szpitala Powiatowego-rehabilitacja lecznicza:

- oddział rehabilitacji neurologicznej,
- oddział rehabilitacji dziecięcej i terapii matki,
- oddział rehabilitacji,
- oddział rehabilitacji narządu ruchu.

2. Instytucji samorządowych i organizacji pozarządowych - rehabilitacja społeczno-lecznicza i zawodowa, wsparcie w różnorodnych sytuacjach życiowych:

- Dom Dziennego Pobytu-w strukturze MOPS,
- Środowiskowy Dom Samopomocy-w strukturze MOPS,
- Klub Integracji Społecznej - w strukturze MOPS,
- Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych SION, na bazie Przedszkola Integracyjnego, Szkoły Podstawowej Nr 3, Stadniny Koni w Liskach, MOPS i -
- Warsztatów Terapii Zajęciowej,
- Stowarzyszenie Diabetyków,
- Polski Związek Niewidomych,
- Stowarzyszenie *Jesteś-my*,
- Centrum Edukacji Oddział w Bartoszczach,
- Caritas Archidiecezji Warmińskiej-Biuro Aktywizacji Bezrobotnych,

3. Placówki oświatowe - edukacja niepełnosprawnych dzieci i młodzieży odbywa się w:

- Ośrodka Szkolno-Wychowawczym,
- Przedszkolu Integracyjnym-6 grup integracyjnych,
- Szkoła Podstawowa Nr 3-6 grup integracyjnych,
- Zespół Szkół Nr 1-1 grupa integracyjna,
- Gimnazjum Nr 2-1 grupa integracyjna,
- oraz w klasach ogólnodostępnych.

W Bartoszycach, niestety, wciąż wiele obiektów użyteczności publicznej w tym oświaty, kultury, sportu i rekreacji, pozostaje niedostępnych dla osób niepełnosprawnych z powodu barier architektonicznych.

2. Cel strategiczny i priorytety działania Programu

Prace nad *Miejskim programem wyrównywania szans życiowych osób niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie miasta Bartoszyce na lata 2008-2011* rozpoczęto od zidentyfikowania, na podstawie aktualnej sytuacji osób niepełnosprawnych, głównych problemów dotyczących wyrównywania szans życiowych i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych. Biorąc pod uwagę te problemy, określono cel strategiczny oraz 5 głównych obszarów (priorytetów), które uznano za niezbędne dla realizacji celu strategicznego programu tj.:

Cel strategiczny: Równe szanse, aktywne postawy osób niepełnosprawnych w mieście Bartoszyce.

Priorytet 1: Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności,

Priorytet 2: Integracja społeczna osób niepełnosprawnych,

Priorytet 3: Integracja zawodowa osób niepełnosprawnych,

Priorytet 4: Rodzina wobec niepełnosprawności,

Priorytet 5: Partnerstwo społeczne na rzecz wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.

Do każdego z obszarów zdefiniowano cel ogólny oraz działania służące realizacji celu strategicznego.

Cel strategiczny programu oraz poszczególne działania są spójne z zapisami zawartymi w następujących dokumentach:

- Ustawie z dnia 8 marca 1990 roku, o samorządzie gminnym (Dz.U.01,Nr 142,poz.1591 z póź. zm.),
- Ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 roku, o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.97, Nr 123, poz.776 z późn. zm.),
- Wojewódzkim programie wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych na lata 2004 – 2007,
- Wojewódzkim programie wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych na lata 2008 – 2011.

Zespół ds. opracowywania miejskiego programu określił, dla każdego z priorytetów przedmiotowego programu, cel ogólny oraz działania zmierzające do osiągnięcia celu strategicznego.

PRIORYTET: PROFILAKTYKA I OGRANICZANIE SKUTKÓW NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Uzasadnienie wyboru priorytetu

Profilaktyka obejmuje działania mające na celu zapobieganie chorobom, poprzez ich wczesne wykrycie i leczenie. Wyróżnia się następujące fazy:

- profilaktyka wczesna, czyli utrwalanie prawidłowych wzorców zdrowego stylu życia,
- profilaktyka pierwotna, czyli zapobieganie chorobom poprzez kontrolowanie czynników ryzyka,
- profilaktyka wtórna, czyli zapobieganie konsekwencjom choroby poprzez jej wczesne wykrycie i leczenie,
- profilaktyka, mająca na celu zahamowanie postępu choroby oraz ograniczenie powikłań.

Na stan zdrowia ma wpływ wiele niezależnych czynników, które oddziałują również na siebie nawzajem. Do podstawowych należą:

- uwarunkowania genetyczne, które są związane zarówno z rozwojem osobniczym w trakcie życia płodowego, jak i z dziedziczeniem cech czy skłonności z pokolenia na pokolenie; w tym drugim przypadku stanowią najczęściej określoną predyspozycję, która ujawnia się dopiero wówczas, gdy zaistnieją okoliczności,
- środowisko życia i pracy, które jest bardzo szeroką kategorią, w skład, której wchodzi takie aspekty, jak ekologia, gospodarka, polityka, finanse, klimat psychologiczny; ogólnie mówiąc, jest to otoczenie, w którym człowiek żyje; największe znaczenie ma jednak otoczenie najbliższe, czyli obok warunków mieszkaniowych i warunków pracy, przede wszystkim ludzie-rodzina, znajomi i współpracownicy; relacje z nimi w znaczący sposób wpływają na zdrowie i samopoczucie,
- zachowanie, należące do kategorii, która w największym stopniu zależy od decyzji człowieka, dotyczy zachowań wyznaczających tzw. styl życia, czyli m.in.: odżywiania się, aktywności fizycznej, dbania o zdrowie, spędzania czasu wolnego oraz radzenia sobie ze stresem.

Każda polityka gospodarcza i społeczna ma związek ze zdrowiem. Dlatego też polityka pro-zdrowotna musi być budowana na wszystkich szczeblach i przez wszystkie podmioty życia publicznego.

Profilaktyka zdrowotna oraz odnowa środowiska naturalnego, pracy i zamieszkania powinny mieć podstawowe znaczenie w działaniach wszystkich podmiotów i społeczności, zmierzających do wyeliminowania lub znacznego ograniczenia przyczyn niepełnosprawności. Zapobieganie niepełnosprawności i zmniejszanie jej skutków jest dla społeczeństwa mniej kosztowne niż konieczność zapewnienia późniejszej opieki nad osobami niepełnosprawnymi i podejmowanie działań zmierzających do ich integracji ze społeczeństwem.

Należy pamiętać, że styl życia i zachowania zdrowotne determinują w największym stopniu stan zdrowia społeczeństwa. W profilaktyce i ograniczaniu skutków niepełnosprawności szczególne znaczenie ma również zapobieganie wypadkom, w tym wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym, którym zajmują się służby Państwowej Inspekcji Pracy. Należy także podejmować skuteczne działania zmierzające do ograniczenia liczby wypadków drogowych, których następstwem jest często niepełnosprawność.

Jednocześnie niezbędne jest objęcie szczególną opieką kobiet w ciąży z grupy ryzyka oraz wczesnym usprawnianiem niemowląt i dzieci obciążonych genetycznie, co ograniczy niepełnosprawność w późniejszych latach.

Ograniczeniu skutków niepełnosprawności z pewnością sprzyjać będzie podejmowanie działań zmierzających do doposażenia w sprzęt rehabilitacyjny placówek i instytucji zajmujących się rehabilitacją osób niepełnosprawnych. Niezbędne jest również inicjowanie

tworzenia punktów sprzedaży i wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego i środków pomocniczych dla osób niepełnosprawnych.

Cel ogólny: Rozszerzenie zakresu usług na rzecz zapobiegania powstawaniu niepełnosprawności oraz ograniczania jej skutków na terenie miasta Bartoszyce.

Działania:

- Inicjowanie działań na rzecz wczesnego wspomagania rozwoju dzieci niepełnosprawnych,
- Inicjowanie opracowywania lokalnych programów dotyczących zapobiegania niepełnosprawności,
- Inicjowanie opracowywania lokalnych programów na rzecz zdrowego stylu życia i ograniczania skutków niepełnosprawności,
- Inicjowanie organizowania seminariów i akcji uświadamiających na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży,
- Podejmowanie inicjatyw na rzecz przeciwdziałania wypadkom wodnym (szczególnie wśród dzieci i młodzieży), wypadkom przy pracy i w gospodarstwach domowych,
- Podejmowanie działań zmierzających do doposażenia placówek i instytucji zajmujących się rehabilitacją osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny,
- Inicjowanie tworzenia punktów sprzedaży i wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego i środków pomocniczych dla osób niepełnosprawnych,
- Podejmowanie działań na rzecz stworzenia możliwości uczestnictwa osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych,
- Szkolenia przedstawicieli instytucji zajmujących się problematyką osób niepełnosprawnych w zakresie profilaktyki i ograniczania skutków niepełnosprawności.

2. PRIORYTET: INTEGRACJA SPOŁECZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Uzasadnienie wyboru priorytetu

Integracja społeczna to działania wspólnotowe oparte na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności, których celem jest dążenie społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej, w którym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomagane są jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych.

Czynnikiem wyznaczającym funkcjonowanie społeczne ludzi niepełnosprawnych są postawy społeczne względem nich. Obecność barier architektonicznych, brak zabezpieczeń prawnych, trudności w dostępie do szkół masowych-sprowadzają się do barier istniejących w świadomości społecznej, niewłaściwym stosunku społeczeństwa do problemów ludzi niepełnosprawnych. Postawy społeczne, stopień akceptacji osób z dysfunkcją i gotowość wchodzenia w bliskie relacje z nimi, znajomość ich potrzeb i problemów, a także możliwości przesądzają często o losie ludzi niepełnosprawnych w społeczeństwie.

W demokratycznym państwie prawa należy podejmować skuteczne działania przeciwdziałające zjawiskom odrzucenia, alienacji i marginalizacji. Konstytucja Polski, art.32.ust.2, stanowi, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Dlatego, w celu wyeliminowania tych niepożądanych zjawisk należy stymulować rozwój ruchu społecznego oraz wspierać samorządy lokalne i organizacje pozarządowe w działaniach na rzecz poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych, ich uspołecznienia i aktywizacji w miejscu zamieszkania.

Cel ogólny: Wyrównywanie szans i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.

Działania:

- Monitoring zjawiska niepełnosprawności wśród osób korzystających z form wsparcia realizowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Wspieranie placówek, instytucji i stowarzyszeń zajmujących się rehabilitacją i innymi działaniami podejmowanymi na rzecz osób niepełnosprawnych,
- Kontynuacja Programu Miejskiego Centrum Organizacji Pozarządowych Pomocy Społecznej,
- Upowszechnianie działalności artystycznej osób niepełnosprawnych w lokalnych mass – mediach,
- Dostosowanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- Pełne dostosowanie budynku ZS Nr 1 do potrzeb uczniów niepełnosprawnych,
- Dostosowanie innych placówek oświatowych i obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- Wydzielenie i dostosowanie 2-3 mieszkań w nowo wybudowanych budynkach mieszkalnych,
- Podjęcie działań w zakresie utworzenia mieszkań chronionych dla osób z niepełnosprawnością intelektualną,
- Likwidacja barier architektonicznych w pieszych ciągach komunikacyjnych,
- Montaż sygnalizacji dźwiękowej na przejściach z sygnalizacją świetlną,
- Pozyskiwanie środków transportu dostosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych,
- Wydzielenie na parkingach miejsc dla osób niepełnosprawnych,
- Dostosowanie części taboru komunikacji miejskiej dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich,
- Opracowanie i popularyzowanie mapy dostępności otoczenia dla osób niepełnosprawnych,
- Dofinansowanie budowy, rozbudowy i modernizacji obiektów służących osobom niepełnosprawnym,
- Adaptacja pomieszczeń oraz wyposażenie w sprzęt niezbędny uczniom niepełnosprawnym w Zespole Szkół Nr 1 oraz Integracyjnym Przedszkolu Nr 4,
- Modernizacja i doposażenie w sprzęt rehabilitacyjny ŚDS funkcjonującego w ramach MOPS,
- Doposażenie w sprzęt rehabilitacyjny Warsztatu Terapii Zajęciowej funkcjonującego w ramach SION,
- Przegląd Małych Form Artystycznych Środowiskowych Placówek Wsparcia,
- Wojewódzki Przegląd Twórczości Artystycznej Szkół i Ośrodków Specjalnych,
- Organizowanie Dnia Godności Osób Niepełnosprawnych,
- Organizowanie i umożliwienie udziału w ogólnodostępnych imprezach, wystawach, aukcjach, spartakiad, przeglądów artystycznych z udziałem osób niepełnosprawnych,
- Prowadzenie punktu książki mówionej i z dużą czcionką dla osób niewidomych i słabo widzących,
- Zorganizowanie punktu książki brajlowskiej,
- Propagowanie idei sportowych wśród osób niepełnosprawnych – wspieranie tworzenia i działalności stowarzyszeń i klubów sportowych,
- Podejmowanie działań zmierzających do tworzenia i doskonalenia funkcjonowania oddziałów integracyjnych w szkołach i przedszkolach,
- Wspieranie działań w zakresie kultury skierowanych do osób niepełnosprawnych,
- Prowadzenie działalności Integracyjnego Przedszkola Nr 4,
- Wspieranie funkcjonowania oddziałów integracyjnych,
- Zapewnienie warunków funkcjonowania grupy rewalidacyjno-wychowawczej celem realizacji obowiązku szkolnego przez dzieci upośledzone w stopniu głębokim,

- Zapewnienie opieki metodycznej dla nauczycieli pracujących z dziećmi niepełnosprawnymi,
- Współpraca placówek oświatowych z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną,
- Dowożenie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do placówek oświatowych,
- Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w zakresie metod pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych,
- Zwiększanie świadomości nauczycieli, rodziców i uczniów oraz środowiska lokalnego w zakresie integracji i szczególnych potrzeb osób niepełnosprawnych,
- Profesjonalne szkolenie pracowników instytucji użyteczności publicznej do kontaktów z osobami niepełnosprawnymi,
- Kształcenie personelu placówek rehabilitacyjnych w zakresie rehabilitacji psychologicznej, zawodowej i społecznej,
- Objęcie preferencjami uczniów niepełnosprawnych w zakresie uzyskiwania stypendiów.

3. PRIORYTET: INTEGRACJA ZAWODOWA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Uzasadnienie wyboru priorytetu

Jednym z głównych zadań aktywnej polityki rehabilitacyjnej jest promocja zatrudnienia i wspierania aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych. Odpowiedzialność za realizację tej polityki powinna być rozłożona na organizacje pozarządowe, związki zawodowe i agendy rządowe. W kształtowaniu polityki rynku pracy na szczeblu lokalnym, powinny uczestniczyć organizacje pozarządowe, służące ochronie interesów osób niepełnosprawnych. Potrzebne jest tworzenie mechanizmów społecznych służących ochronie dochodów z pracy ludzi niepełnosprawnych, ich stanowisk oraz stałej obecności tych osób na rynku pracy. Oznacza to zatem kreowanie takich mechanizmów, które spowodują, że zatrudnianie ludzi niepełnosprawnych i zapewnienie im równych szans w miejscu pracy stanie się gospodarczo racjonalne.

Wejście ludzi niepełnosprawnych na otwarty, konkurencyjny rynek pracy może zakończyć się sukcesem jedynie wtedy, gdy najpierw wyrównane zostaną ich szanse w zdobywaniu kwalifikacji. Wiele osób nie musiałoby uczestniczyć w organizowanych specjalnie dla nich programach szkolenia zawodowego, gdyby udało się stworzyć im szanse uzyskania wykształcenia czy zdobycia zawodu. Wgląd w standardy oraz w już nabyte doświadczenia, nieustannie sprowadzają się do wniosku, iż trzonem polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych powinno być wspieranie takich wysiłków, które przede wszystkim służą ich zawodowej i społecznej integracji.

Na terenie naszego miasta niepokojącym staje się fakt dziedziczenia bezrobocia przez młodych członków rodziny, którzy z racji swojej niepełnosprawności, niskich kwalifikacji zawodowych i braku odpowiednich ofert pracy nie mają szans na uzyskanie zatrudnienia. Dlatego istnieje pilna potrzeba podejmowania działań zmierzających do wyrównywania szans zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, które stały się głównym celem priorytetu.

Cel ogólny: Wyrównywanie szans zatrudnienia i aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.

Działania:

- Propagowanie i inicjowanie tworzenia systemu samozatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych,
- Podejmowanie działań zmierzających do utworzenia stanowisk doradców zawodowych dla osób niepełnosprawnych,
- Współpraca samorządów z organizacjami pozarządowymi w zakresie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych,
- Promowanie i podejmowanie działań zmierzających do likwidacji barier funkcjonalnych w celu umożliwiania osobom niepełnosprawnym korzystania z usług związanych z integracją zawodową,

- Tworzenie stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych,
- Kontynuacja działalności Klubów Integracji Społecznej dla osób niepełnosprawnych oraz inicjowanie powstawania nowych,
- Inicjowanie powstania Centrum Integracji Społecznej,
- Podejmowanie działań zmierzających do utworzenia zakładu aktywności zawodowej,
- Podejmowanie działań na rzecz poszerzania oferty szkoleniowej dla osób niepełnosprawnych,
- Upowszechnianie informacji o możliwościach zdobycia, podnoszenia i zmian kwalifikacji zawodowych osób niepełnosprawnych,
- Rozpowszechnienie informacji dotyczących ulg przysługujących pracodawcom z tytułu zatrudnienia osób niepełnosprawnych,
- Pozyskiwanie środków pozabudżetowych na realizację zadań integracji zawodowej,
- Tworzenie lokalnego systemu preferencji dla podmiotów wspierających realizację zadań w procesie integracji zawodowej osób niepełnosprawnych.

4. PRIORYTET: RODZINA WOBEC NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Uzasadnienie wyboru priorytetu

Postępowanie wobec dziecka niepełnosprawnego czy też niepełnosprawnej osoby dorosłej powinno być połączone z programem terapeutycznym dla rodziny, która często nie jest przygotowana do zmierzenia się z zaistniałą sytuacją ani pod względem psychicznym ani kompetencyjnym. Potrzebuje ona profesjonalnej pomocy psychologicznej oraz poradnictwa i edukacji, m.in. w zakresie obserwowania i interpretowania zachowań osoby niepełnosprawnej oraz odpowiedniego postępowania z tą osobą, radzenia sobie w zupełnie nowych sytuacjach, nabycia umiejętności pełnej akceptacji niepełnosprawnego członka rodziny oraz udzielania mu szeroko pojętego wsparcia.

W okresie kryzysu członkowie rodziny odczuwają również brak informacji, instruktażu i poradnictwa, które pozwoliłyby im kompetentnie opiekować się osobą niepełnosprawną, stymulować jej rozwój, zadbać o fachową rehabilitację oraz prowadzić ją w warunkach domowych, tym bardziej, że większe zaangażowanie członków rodziny i współpraca w procesie rehabilitacyjnym ze specjalistami jest ściśle związana z wiarą w możliwość poprawy stanu zdrowia dziecka czy też osoby dorosłej.

Dlatego tak ważne jest, aby tworzyć politykę społeczną ukierunkowaną na wspomaganie rodzin z osobą niepełnosprawną, w celu zapobiegania nadmiernemu obciążaniu tych rodzin oraz umożliwienia osobom niepełnosprawnym życia w środowisku naturalnym.

Cel ogólny: Rozszerzenie zakresu wsparcia dla rodzin osób niepełnosprawnych.

Działania:

- Rozwój usług terapeutycznych,
- Prowadzenie punktu pomocy terapeutycznej dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin,
- Upowszechnienie rozwoju usług terapeutycznych dla członków rodzin osób niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania, w tym na bazie ośrodków wsparcia,
- Promowanie dostępu do usług terapeutycznych dla członków rodzin osób niepełnosprawnych,
- Wspomaganie rodziny w procesie diagnozowania niepełnosprawności dziecka,
- Inicjowanie tworzenia grup, placówek, ośrodków wsparcia oraz rozwoju usług opiekuńczych dla rodzin z osobami niepełnosprawnymi,
- Aktywizacja rodzin osób niepełnosprawnych (warsztaty, szkolenia, promocja, wspieranie),
- Powołanie punktu informacji na bazie centrum wolontariatu, na temat możliwości korzystania z różnych form pomocy przez osoby niepełnosprawne oraz wydanie biuletynu informacyjnego,
- Podjęcie działań zmierzających do utworzenia hotelu dla dorosłych osób niepełnosprawnych,

- Wspieranie rodzin z osobą niepełnosprawną poprzez upowszechnienie i rozwój usług opiekuńczych,
- Dostosowanie warunków mieszkaniowych dla potrzeb osób niepełnosprawnych,
- Upowszechnienie informacji o możliwościach dostosowania mieszkań do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- Popularyzowanie działań właścicieli i administratorów lokali na rzecz likwidacji barier architektonicznych,
- Podjęcie działań zmierzających do udzielania ulg dotyczących opłat mieszkaniowych dla rodzin z osobą niepełnosprawną,
- Realizacja ustawowych zadań na rzecz osób niepełnosprawnych przez podmioty publiczne,
- Sporządzanie diagnozy i monitorowanie sytuacji życiowej osób niepełnosprawnych w naszym mieście.

5. PRIORYTET: PARTNERSTWO SPOŁECZNE NA RZECZ WYRÓWNYWANIA SZANS I PRZECIWDZIAŁANIA WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Uzasadnienie wyboru priorytetu

Problemy społeczno-gospodarcze w naszym mieście spowodowane wysokim bezrobociem, opóźnieniem gospodarczym i peryferyjnym położeniem pociągają za sobą szereg negatywnych skutków. Jednym z nich jest pogłębiająca się pauperyzacja rodzin, a tym samym wzrost liczby osób niesamodzielnych, nieradzących sobie w nowej rzeczywistości.

Działający na terenie miasta partnerzy publiczni i społeczni starają się zaspokoić pojawiające się potrzeby osób niesamodzielnych. Pracownicy służb społecznych poprzez diagnozę, oceniają sytuację osoby niepełnosprawnej i jej rodziny, zwracają uwagę nie tylko na istniejące deficyty samodzielności, ale również na te obszary zachowanej sprawności i możliwości działania, które pozwalają na ich aktywność. Diagnoza w znacznej mierze pozwala wyodrębnić bariery utrudniające osobom niepełnosprawnym ich codzienny kontakt i aktywność życiową, co z kolei ułatwia ukierunkowanie pomocy na zniwelowanie tych barier.

Zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w zaspokajaniu potrzeb osób niepełnosprawnych oraz rozwiązywaniu problemów społecznych powinno odbywać się poprzez zlecanie tym organizacjom zadań zmierzających do poprawy warunków życia społeczno-zawodowego. Dla kompleksowej realizacji działań zawartych w Programie niezbędne jest aktywizowanie organizacji już istniejących oraz inicjowanie tworzenia nowych, otwartych na różnorodne problemy społeczne.

Cel ogólny: Zintegrowanie działań partnerów społecznych na rzecz wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych

Działania:

- Inicjowanie powstania i utworzenie Centrum Wolontariatu ze stanowiskiem pracy dla osoby niepełnosprawnej,
- Szkolenie wolontariuszy do podjęcia pracy z osobami niepełnosprawnymi,
- Promocja wolontariatu w działaniach na rzecz osób niepełnosprawnych,
- Utworzenie i prowadzenie przez Centrum Wolontariatu strony internetowej w obszarze niepełnosprawności,
- Utworzenie i prowadzenie przez Centrum Wolontariatu bazy danych o ofertach pracy i potrzebach osób niepełnosprawnych i wolontariuszach,
- Współpraca instytucji użyteczności publicznej z organizacjami pozarządowymi na rzecz osób niepełnosprawnych.

3. Uwarunkowania realizacji *Miejskiego Programu wyrównywania szans życiowych osób niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie miasta Bartoszyce na lata 2008-2011.*

Miejski program wyrównywania szans życiowych osób niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie miasta Bartoszyce na lata 2008- 2011 jest dokumentem o charakterze interdyscyplinarnym, którego wdrażanie wymaga współpracy wielu partnerów społecznych, w tym samorządu powiatu i gminy, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, instytucji oświaty, kultury, jednostek służby zdrowia, podmiotów zajmujących się aktywizacją zawodową i kompleksową rehabilitacją. Od ich zaangażowania w dużej mierze zależą efekty zaplanowanych działań.

4. Wdrażanie Programu

4.1 Harmonogram realizacji Programu

Program wdrażany będzie na podstawie harmonogramu stanowiącego Załącznik nr 1. Za jego wdrażanie odpowiedzialny jest Burmistrz Miasta. Współuczestniczą w realizacji programu jednostki organizacyjne samorządu, merytorycznie odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań, podmioty gospodarcze i organizacje społeczne.

4.2 Monitorowanie Programu

Monitorowanie będzie odbywać się na podstawie wskaźników osiągnięcia celów, w oparciu o informacje uzyskiwane przez Wydział Spraw Społecznych Urzędu Miasta Bartoszyce od realizatorów poszczególnych działań. Program jest dokumentem otwartym, w którym na podstawie oceny efektów wdrażania programu możliwe jest dokonywanie zmian i uzupełnień w trakcie całego okresu jego realizacji.

4.3 Finansowanie Programu

Wdrażanie i realizacja poszczególnych działań programu uzależnione jest od wielkości środków finansowych w budżecie miasta, które mogą być przeznaczane na rehabilitację i integrację społeczną osób niepełnosprawnych. Ważna też jest możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych, w tym z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Część ujętych w programie działań nie wymaga specjalnych nakładów finansowych, bowiem ich realizacja przebiega w ramach obowiązków merytorycznych i zadań statutowych i mają one charakter systematyczny. Ponadto ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku, *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz.U.97, Nr 123, poz. 776 z późn. zm.) określa zadania zawarte w Programie, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. To przede wszystkim od wielkości tych środków, przyznawanych co roku według algorytmu, zależy zakres realizacji zaplanowanych w Programie działań.

Miejski Program wyrównywania szans życiowych osób niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie miasta Bartoszyce na lata 2008-2011, został opracowany przez interdyscyplinarny zespół, pracujący w pięciu grupach tematycznych, w składzie:

I. Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności

Przewodniczący:

Marek Kierzkowski-Urząd Miasta

Członkowie:

*Jacek Trentowski-Szpital Powiatowy w Bartoszycach,
Adam Bok-Komisja Edukacji, Kultury, Sportu i Spraw Rodziny Rady Miasta
Bartoszyce,
Dorota Michalak-Komenda Powiatowa Policji w Bartoszycach,
Katarzyna Kowalik- Powiatowy Inspektorat Sanitarny,
Dariusz Nowakowski-Wydział Techniczno-Inwestycyjny UM,
Monika Rejf- Wydział Mienia Komunalnego UM.*

II. Integracja społeczna osób niepełnosprawnych

Przewodnicząca:

Lucyna Jędryczka-Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych SION

Członkowie:

*Alicja Majewska-Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszycach,
Zdzisław Żytka-Zespół Administracyjny Oświaty,
Hanna Malinowska-Bartoszycki Dom Kultury,
Marek Lidziński- Ośrodek Szkolno -Wychowawczy w Bartoszycach,
Dariusz Nowakowski-Wydział Techniczno-Inwestycyjny UM,
Justyna Lewicka-Binięda- Przedszkole Integracyjne.*

III. Integracja zawodowa osób niepełnosprawnych

Przewodnicząca:

Anna Konowrocka- Powiatowy Urząd Pracy w Bartoszycach

Członkowie:

*Katarzyna Kaliczyńska- Warsztaty Terapii Zajęciowej SION,
Magdalena Motylicka-Szostko- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
Elżbieta Kord-Caritas Archidiecezji Warmińskiej-Biuro Aktywizacji Bezrobotnych,
Małgorzata Wendorff-Karólewska- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna.*

IV. Rodzina wobec niepełnosprawności

Przewodnicząca:

Alicja Majewska-Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszycach,

Członkowie:

*Stefania Michalik-Rosa- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszycach,
Wojciech Prokocki- Starostwo Powiatowe w Bartoszycach,
Agnieszka Rekieć- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszycach,
Anna Żukowska-Środowiskowy Dom Samopomocy Miejskiego
Ośrodka Pomocy Społecznej w Bartoszycach,
Lech Darski-Komisja Edukacji, Kultury, Sportu i Spraw Rodziny Rady Miasta
Bartoszyce.*

V. Partnerstwo społeczne na rzecz wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych

Przewodniczący:

*Lech Darski-Komisja Edukacji, Kultury, Sportu i Spraw Rodziny Rady Miasta
Bartoszyce*

Członkowie:

*Marlena Kulis- Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych SION,
Ludwik Kożuchowski- Zarząd Rejonowy Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej,
Irena Szwedzik- Polski Związek Niewidomych,
Krzysztof Piechnik-Zarząd Rejonowy Polskiego Czerwonego Krzyża.*

HARMONOGRAM

realizacji Miejskiego Programu wyrównywania szans życiowych dla osób niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie miasta Bartoszyce na lata 2008-2011

Priorytet 1 *Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności*

Priorytet 1	Od kiedy	Do kiedy	Źródło finansowania	Odpowiedzialny
<u>Działania:</u>				
1. Inicjowanie działań na rzecz wczesnego wspomagania rozwoju dzieci niepełnosprawnych.	2008	2011	NFZ PFRON Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy Fundusze pomocowe Organizacje pozarządowe	Szpital Powiatowy Zakłady Opieki Zdrowotnej Organizacje pozarządowe Urząd Miasta Starostwo Powiatowe
2. Inicjowanie opracowywania lokalnych programów dotyczących zapobiegania niepełnosprawności.	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy Fundusze pomocowe Organizacje pozarządowe	MOPS Urząd Miasta PCPR Organizacje pozarządowe Placówki oświatowe
3. Inicjowanie opracowywania lokalnych programów na rzecz zdrowego stylu życia i ograniczania skutków niepełnosprawności.	2008	2011	Samorząd Powiatowy Samorząd Miejski Narodowy Fundusz Zdrowia Organizacje pozarządowe	Inspekcja Sanitarna MOPS Urząd Miasta Placówki oświatowe PCPR Organizacje pozarządowe

4. Inicjowanie organizowania seminariów i akcji uświadamiających na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży.	2008	2011	Komenda Powiatowa Policji Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy Organizacje pozarządowe	Komenda Powiatowa Policji Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego Placówki oświatowe PCPR Straż Miejska Organizacje pozarządowe
5. Podejmowanie inicjatyw na rzecz przeciwdziałania wypadkom wodnym (szczególnie wśród dzieci i młodzieży), wypadkom przy pracy i w gospodarstwach domowych.	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy Organizacje pozarządowe Fundusze pomocowe	MOPS Urząd Miasta Komenda Powiatowa Policji, Placówki oświatowe PCPR Straż Pożarna Organizacje pozarządowe
6. Podejmowanie działań zmierzających do doposażenia placówek i instytucji zajmujących się rehabilitacją osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny.	2008	2011	PFRON KRUS ZUS Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy Organizacje pozarządowe	MOPS PCPR Urząd Miasta Placówki oświatowe
7. Inicjowanie tworzenia punktów sprzedaży i wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego, środków pomocniczych dla osób niepełnosprawnych.	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy PFRON NFZ Fundusze pomocowe Organizacje pozarządowe	MOPS Urząd Miasta Organizacje pozarządowe
8. Podejmowanie działań na rzecz stworzenia możliwości uczestnictwa osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy PFRON NFZ Fundusze pomocowe Organizacje pozarządowe	MOPS Urząd Miasta Placówki oświatowe PCPR Organizacje pozarządowe
9. Szkolenia przedstawicieli instytucji, zajmujących się problematyką osób niepełnosprawnych, w zakresie profilaktyki i ograniczania skutków niepełnosprawności.	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy PFRON Fundusze pomocowe Organizacje pozarządowe	MOPS Urząd Miasta Placówki Oświatowe PCPR Organizacje pozarządowe

Priorytet 2 Integracja społeczna osób niepełnosprawnych

Priorytet 2	Od kiedy	Do kiedy	Źródło finansowania	Odpowiedzialny
<u>Działania</u>				
1. Monitoring zjawiska niepełnosprawności wśród osób korzystających z form wsparcia realizowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.	2008	2011	Samorząd Miejski Budżet państwa	MOPS Organizacje pozarządowe
2. Wspieranie placówek, instytucji i stowarzyszeń zajmujących się rehabilitacją i innymi działaniami podejmowanymi na rzecz osób niepełnosprawnych	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Fundusze pomocowe	MOPS Samorząd Miasta PCPR
3. Kontynuacja Programu Miejskiego Centrum Organizacji Pozarządowych Pomocy Społecznej.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Fundusze pomocowe	MOPS Samorząd Miasta
4. Upowszechnianie działalności artystycznej osób niepełnosprawnych w lokalnych mass - mediach.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Fundusze pomocowe Organizacje pozarządowe	Instytucje kultury MOPS Samorząd Miasta Organizacje pozarządowe Lokalne media
5. Dostosowanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych.	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Województwa PFRON	Urząd Miasta PCPR Jednostki organizacyjne samorządu Organizacje pozarządowe
6. Pełne dostosowanie budynku ZS Nr 1 do potrzeb uczniów niepełnosprawnych.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Fundusze pomocowe	Urząd Miasta Jednostki organizacyjne samorządu Organizacje pozarządowe PCPR
7. Dostosowanie innych placówek oświatowych i obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Fundusze pomocowe	Urząd Miasta Jednostki organizacyjne samorządu Organizacje pozarządowe PCPR

8. Wydzielenie i dostosowanie 2-3 mieszkań w nowo wybudowanych budynkach mieszkalnych dla potrzeb tych osób.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Fundusze pomocowe Organizacje pozarządowe Budżet Państwa	Urząd Miasta Jednostki organizacyjne samorządu Organizacje pozarządowe PCPR
9. Podjęcie działań w zakresie utworzenia mieszkań chronionych dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Fundusze pomocowe Organizacje pozarządowe Budżet Państwa	MOPS PCPR Organizacje pozarządowe Samorząd Miejski
10. Likwidacja barier architektonicznych w pieszych ciągach komunikacyjnych.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Fundusze pomocowe	Urząd Miasta Jednostki organizacyjne samorządu Organizacje pozarządowe
11. Montaż sygnalizacji dźwiękowej na przejściach z sygnalizacją świetlną	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON	Urząd Miasta Jednostki organizacyjne samorządu Organizacje pozarządowe
12. Pozyskiwanie środków transportu dostosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych.	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Województwa PFRON Organizacje pozarządowe	Urząd Miasta Jednostki organizacyjne samorządu Organizacje pozarządowe
13. Wydzielenie na parkingach miejsc dla osób niepełnosprawnych.	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Województwa PFRON	Urząd Miasta Jednostki organizacyjne samorządu Organizacje pozarządowe
14. Dostosowanie części taboru komunikacji miejskiej dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Województwa PFRON	Urząd Miasta Jednostki organizacyjne samorządu Organizacje pozarządowe
15. Opracowanie i popularyzowanie mapy dostępności otoczenia dla osób niepełnosprawnych.	2008	2011	Samorząd Miejski	Urząd Miasta Organizacje pozarządowe
16. Dofinansowanie budowy, rozbudowy i modernizacji obiektów służącym osobom niepełnosprawnym.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Fundusze pomocowe	Samorząd Miasta PCPR
17. Adaptacja pomieszczeń oraz wyposażenie w sprzęt niezbędny uczniom niepełnosprawnym w Zespole Szkół Nr 1 oraz Integracyjnym Przedszkolu Nr 4.	2008	2011	PFRON Fundusze pomocowe Samorząd Miejski	Urząd Miasta Organizacje pozarządowe PCPR

18. Modernizacja i doposażenie w sprzęt rehabilitacyjny ŚDS funkcjonującego w ramach MOPS.	2008	2011	PFRON Fundusze pomocowe Samorząd Miejski Budżet Państwa	Urząd Miasta Organizacje pozarządowe PCPR
19. Doposażenie w sprzęt rehabilitacyjny Warsztatu Terapii Zajęciowej funkcjonującego w ramach SION.	2008	2011	PFRON Fundusze pomocowe	Urząd Miasta Organizacje pozarządowe PCPR
20. Przegląd Małych Form Artystycznych Środowiskowych Placówek Wsparcia.	maj	Coroczne imprezy cykliczne	Samorząd Miejski PFRON Fundusze pomocowe	MOPS Samorząd Miasta Instytucje kultury Organizacje pozarządowe PCPR
21. Wojewódzki Przegląd Twórczości Artystycznej Szkół i Ośrodków Specjalnych.	maj	Coroczne imprezy cykliczne	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy PFRON Fundusze pomocowe	Ośrodek Szkolno - Wychowawczy Instytucje kultury Organizacje pozarządowe PCPR
22. Organizowanie Dnia Godności Osób Niepełnosprawnych.	maj	Coroczne imprezy cykliczne	Samorząd Miejski PFRON Fundusze pomocowe	Instytucje kultury Organizacje pozarządowe
23. Organizowanie ogólnodostępnych imprez, wystaw, aukcji, spartakiad, przeglądów artystycznych oraz umożliwienie udziału w nich osobom niepełnosprawnym.	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy PFRON Fundusze pomocowe Organizacje pozarządowe	MOPS OSW BDK PCPR Instytucje kultury Placówki oświatowe Organizacje pozarządowe
24. Prowadzenie punktu książki mówionej i z dużą czcionką dla osób niewidomych i słabo widzących.	2008	2011	Samorząd Miejski Organizacje pozarządowe	Miejska Biblioteka Publiczna
25. Zorganizowanie punktu książki brajlowskiej.	2008	2011	Samorząd Miejski Organizacje pozarządowe	Miejska Biblioteka Publiczna
26. Propagowanie idei sportowych wśród osób niepełnosprawnych-wspieranie tworzenia i działalności stowarzyszeń i klubów sportowych.	2008	2011	Samorząd Miejski Organizacje pozarządowe	Organizacje pozarządowe

27. Podejmowanie działań zmierzających do tworzenia i doskonalenia funkcjonowania oddziałów integracyjnych w szkołach i przedszkolach.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Organizacje pozarządowe	ZAO Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna Samorząd Miasta Organizacje pozarządowe Placówki oświatowe OSW Pracownia Metodyczna
28. Wspieranie działań w zakresie kultury skierowanych do osób niepełnosprawnych	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Organizacje pozarządowe	Instytucje kultury Organizacje pozarządowe
29. Prowadzenie działalności Integracyjnego Przedszkola Nr 4.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Organizacje pozarządowe Budżet Państwa	Samorząd Miejski
30. Wspieranie funkcjonowania oddziałów integracyjnych.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Organizacje pozarządowe	ZAO Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna Samorząd Miasta Organizacje pozarządowe Placówki oświatowe
31. Zapewnienie warunków funkcjonowania grupy rewalidacyjno-wychowawczej celem realizacji obowiązku szkolnego przez dzieci upośledzone w stopniu głębokim.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Organizacje pozarządowe	ZAO Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna Samorząd Miasta Organizacje pozarządowe Placówki oświatowe
32. Zapewnienie opieki metodycznej dla nauczycieli pracujących z dziećmi niepełnosprawnymi.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Organizacje pozarządowe	ZAO Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna Organizacje pozarządowe Placówki oświatowe
33. Współpraca placówek oświatowych z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną.	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy PFRON Organizacje pozarządowe	ZAO Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna Organizacje pozarządowe Placówki oświatowe

34. Dowożenie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do placówek oświatowych.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Organizacje pozarządowe	ZAO
35. Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w zakresie metod pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych.	2008	2011	Samorząd Miejski Fundusze pomocowe	Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna Szkoły Przedszkola Organizacje pozarządowe
36. Zwiększanie świadomości nauczycieli, rodziców i uczniów oraz środowiska lokalnego w zakresie integracji i szczególnych potrzeb osób niepełnosprawnych.	2008	2011	Samorząd Miejski Fundusze pomocowe	Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna Szkoły Przedszkola Organizacje pozarządowe
37. Profesjonalne szkolenie pracowników instytucji użyteczności publicznej do kontaktów z osobami niepełnosprawnymi.	2008	2011	Samorząd Miejski Fundusze pomocowe	Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna Szkoły Przedszkola Organizacje pozarządowe
38. Kształcenie personelu placówek rehabilitacyjnych w zakresie rehabilitacji psychologicznej, zawodowej i społecznej.	2008	2011	Samorząd Miejski Fundusze pomocowe	PCPR MOPS Organizacje pozarządowe
39. Objęcie preferencjami uczniów niepełnosprawnych w zakresie uzyskiwania stypendiów.	2008	2011	Samorząd Miejski Budżet Państwa PFRON Fundusze pomocowe	Samorząd Miasta ZAO

Priorytet 3 _Integracja zawodowa osób niepełnosprawnych

Priorytet 3	Od kiedy	Do kiedy	Źródło finansowania	Odpowiedzialny
<u>Działania</u>	2008	2011	Fundusz Pracy PFRON Fundusze pomocowe	PUP PCPR Organizacje pozarządowe
1. Propagowanie i inicjowanie tworzenia systemu samozatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych				

2. Podejmowanie działań zmierzających do utworzenia stanowisk doradców zawodowych dla osób niepełnosprawnych.	2008	2011	Fundusz Pracy PFRON Jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego	PUP PCPR Organizacje pozarządowe
3. Współpraca samorządów z organizacjami pozarządowymi w zakresie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.	2008	2011	Fundusz Pracy PFRON Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy	MOPS PCPR PUP Urząd Miasta Organizacje pozarządowe
4. Promowanie i podejmowanie działań zmierzających do likwidacji barier funkcjonalnych w celu umożliwiania osobom niepełnosprawnym korzystania z usług związanych z integracją zawodową.	2008	2011	PFRON Pracodawcy	PCPR Pracodawcy
5. Tworzenie stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych.	2008	2011	Fundusz Pracy PFRON Pracodawcy	PUP PCPR Pracodawcy Organizacje pozarządowe
6. Kontynuacja działalności Klubów Integracji Społecznej dla osób niepełnosprawnych oraz inicjowanie powstawania nowych.	2008	2011	Fundusze pomocowe Samorząd Miejski	MOPS
7. Inicjowanie powstania Centrum Integracji Społecznej.	2008	2011	Samorząd Województwa Fundusz Pracy Samorząd Miejski Fundusze pomocowe	Samorząd Miejski Organizacje pozarządowe Instytucje rynku pracy Pracodawcy
8. Podejmowanie działań zmierzających do utworzenia zakładu aktywności zawodowej.	2008	2011	PFRON Organizacje pozarządowe Fundusze pomocowe	PCPR Samorząd Miejski Organizacje pozarządowe
9. Podejmowanie działań na rzecz poszerzenia oferty szkoleniowej dla osób niepełnosprawnych.	2008	2011	Fundusz Pracy PFRON Fundusze pomocowe Organizacje pozarządowe	PUP PCPR MOPS Organizacje pozarządowe
10. Upowszechnianie informacji o możliwościach zdobycia, podnoszenia i zmian kwalifikacji zawodowych osób niepełnosprawnych.	2008	2011	Fundusz Pracy PFRON Fundusze pomocowe Samorząd Miejski	PUP PCPR MOPS GCI Organizacje pozarządowe

11. Rozpowszechnienie informacji dotyczących ulg przysługujących pracodawcom z tytułu zatrudnienia osób niepełnosprawnych.	2008	2011	Fundusz Pracy PFRON Fundusze pomocowe	PUP PCPR Organizacje pozarządowe
12. Pozyskiwanie środków pozabudżetowych na realizację zadań integracji zawodowej.	2008	2011	Fundusze pomocowe Budżety samorządów lokalnych Organizacje pozarządowe	PUP PCPR Organizacje pozarządowe
13. Tworzenie lokalnego systemu preferencji dla podmiotów wspierających realizację zadań w procesie integracji zawodowej osób niepełnosprawnych.	2008	2011	PFRON Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy

Priorytet 4 Rodzina wobec niepełnosprawności

Priorytet 4	Od kiedy	Do kiedy	Źródło finansowania	Odpowiedzialny
<u>Działania</u>	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy PFRON	Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna MOPS PCPR
1. Rozwój usług terapeutycznych.				
2. Prowadzenie punktu pomocy terapeutycznej dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy PFRON	Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna MOPS PCPR

3. Upowszechnienie rozwoju usług terapeutycznych dla członków rodzin osób niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania, w tym na bazie ośrodków wsparcia.	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy PFRON	Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna MOPS PCPR
4. Promowanie dostępu do usług terapeutycznych dla członków rodzin osób niepełnosprawnych.	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy PFRON	Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna MOPS PCPR
5. Wspomaganie rodziny w procesie diagnozowania niepełnosprawności dziecka.	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy PFRON	Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna MOPS Organizacje pozarządowe PCPR
6. Inicjowanie tworzenia grup, placówek, ośrodków wsparcia oraz rozwoju usług opiekuńczych dla rodzin z osobami niepełnosprawnymi.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Środki pomocowe Budżet Państwa	Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna MOPS PCPR Organizacje pozarządowe
7. Aktywizacja rodzin osób niepełnosprawnych (warsztaty, szkolenia, promocja, wspieranie).	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Środki pomocowe Budżet Państwa	Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna MOPS PCPR Organizacje pozarządowe
8. Powołanie punktu informacji na bazie centrum wolontariatu na temat możliwości korzystania z różnych form pomocy przez osoby niepełnosprawne oraz wydanie biuletynu informacyjnego.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Środki pomocowe Budżet Państwa	Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna MOPS PCPR Organizacje pozarządowe
9. Podjęcie działań zmierzających do utworzenia hotelu dla dorosłych osób niepełnosprawnych.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON	Organizacje pozarządowe
10. Wspieranie rodzin z osobą niepełnosprawną poprzez upowszechnienie i rozwój usług opiekuńczych.	2008	2011	Samorząd Miejski PFRON Środki pomocowe	Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna MOPS PCPR Organizacje pozarządowe

11. Dostosowanie warunków mieszkaniowych dla potrzeb osób niepełnosprawnych.	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy PFRON	MOPS PCPR Właściciele
12. Upowszechnienie informacji o możliwościach dostosowania mieszkań do potrzeb osób niepełnosprawnych.	2008	2011	PFRON Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy	MOPS PCPR Organizacje pozarządowe
13. Popularyzowanie działań właścicieli i administratorów lokali na rzecz likwidacji barier architektonicznych.	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy	MOPS PCPR Lokalne mass-media
14. Podjęcie działań zmierzających do udzielania ulg dotyczących opłat mieszkaniowych dla rodzin z osobą niepełnosprawną.	2008	2011	Samorząd Miejski	Organizacje pozarządowe
15. Realizacja ustawowych zadań na rzecz osób niepełnosprawnych przez podmioty publiczne.	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy Budżet Państwa PFRON	MOPS PUP PCPR
16. Sporządzanie diagnozy i monitorowanie sytuacji życiowej osób niepełnosprawnych w naszym mieście.	2008	2011	Samorząd Miejski Samorząd Powiatowy Budżet Państwa PFRON	MOPS PCPR

Priorytet 5 *Partnerstwo społeczne na rzecz wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych*

Priorytet 5	Od kiedy	Do kiedy	Źródło finansowania	Odpowiedzialny
<u>Działania</u>	2008	2011	PFRON Samorząd Miejski Organizacje pozarządowe Fundusze pomocowe	MOPS Urząd Miasta Organizacje pozarządowe
1. Inicjowanie powstania i utworzenie Centrum Wolontariatu ze stanowiskiem pracy dla osoby niepełnosprawnej.				

2. Szkolenie wolontariuszy do podjęcia pracy z osobami niepełnosprawnymi.	2008	2011	PFRON Samorząd Miejski Organizacje pozarządowe Fundusze pomocowe	MOPS Urząd Miasta Organizacje pozarządowe
3. Promocja wolontariatu w działaniach na rzecz osób niepełnosprawnych.	2008	2011	PFRON Samorząd Miejski Organizacje pozarządowe Fundusze pomocowe	MOPS Samorząd Miejski BDK MBP Placówki oświatowe Organizacje pozarządowe
4. Utworzenie i prowadzenie przez Centrum Wolontariatu strony internetowej w obszarze niepełnosprawności.	2008	2011	PFRON Samorząd Miejski Organizacje pozarządowe Fundusze pomocowe	MOPS Samorząd Miasta Organizacje pozarządowe
5. Utworzenie i prowadzenie przez Centrum Wolontariatu bazy danych o ofertach pracy i potrzebach osób niepełnosprawnych i wolontariuszach.	2008	2011	PFRON Samorząd Miejski Organizacje pozarządowe Fundusze pomocowe	MOPS Samorząd Miasta Organizacje pozarządowe
6. Współpraca instytucji użyteczności publicznej z organizacjami pozarządowymi na rzecz osób niepełnosprawnych.	2008	2011	Samorząd Miejski Organizacje pozarządowe PFRON Środki pomocowe	Samorząd Miejski Organizacje pozarządowe Jednostki organizacyjne samorządów lokalnych